

TAMRENER INDFØRES I GRØNLAND II

Af fuldmægtig *Jens Fynbo*

Indkøb af rener

Travlheden omkring forberedelserne til den store rentransport begrænsedes ikke til det danske statsministerium, men satte sit spor i det norske landbrugsdepartements kontor for reindrift og ferskvannsfiske samt helt op til Finmarken, idet man under forhandlingerne om, hvilke dyr der måtte anses for at være mest hårdføre og bedst egnede til Grønland, var enedes om at få dyr fra Finmarken.

Lappefoged Pleyrn i Vadsö, der er foged for et distrikt, som er lidt større end hele Danmark, fik til opgave dels at sørge for indsamling af lav og hø til brug under sørejsen, dels ved forhandling med renejere at finde frem til de bedst egnede dyr. Her i Danmark søgte man med lys og lygte efter et skib, som kunne opfylde alle de krav, som veterinær- og søfartsmyndighederne måtte stille til en dyretransport af dette format over det nordlige Atlanterhav.

Under forhandlingerne oplyste de norske eksperter, at en flok, som i antal lå væsentligt under 300 dyr, på grund af renens »hordetrang« ville være vanskelig at holde styr på i Grønland, og det var derfor et skib med plads til at transportere mindst dette antal dyr, man måtte finde frem til. Der findes talrige skibe, som er specielt indrettede til dyretransporter, men som regel egner disse sig ikke til andre formål, og da der ikke i Grønland opdrættes dyr til eksport, ville et sådant skib på grund af den begrænsede udnyttelse blive for stor en belastning for det budget, som blev lagt for igangsættelse af forsøget.

Jeg ved ikke, om det var forudseenhed, eller om det var et rent og skært lykketræf, at skibsreder A. E. Sørensen, Svendborg, i sommeren 1952 fik et nyt skib leveret, bygget efter tegning af skibsbygningsinspektør Martin Nielsen. I hvert fald er det en kendsgerning, at da skibsrederen fremlagde tegning af skibet, var der ingen tvivl om, hvilket fartøj der skulle udføre rentransporten. Det skulle være »Hanne S«. Dette skib, som er en shelterdækker, d.v.s. et skib udstyret med mellemdæk i lasten, tilstrækkeligt stort til indretning af både på mellemdækket for ca. 300 dyr. Desuden kunne skibet medføre last i underdelen samt på dækket, og skibet mentes at være bygget således, at det ville sejle så støt som noget skib på havet, såfremt det blev fyldt med passende gods i under-

lasten og med lidt last på dækket – renerne ville jo ikke betyde nogen egentlig vægt. Ved at laste fartøjet på denne måde påregnede man, hvilket også viste sig at være rigtigt, at skibets rulning ville blive nedskåret til et minimum, selv med den begrænsede udnyttelse af lastrummet.

Det var oprindeligt planlagt, at renerne skulle afhentes i Finmarken i begyndelsen af august måned, men denne dato blev ændret til ca. 1. september, idet de norske eksperter meddelte, at renerne ikke ville være færdige med »fejningen« af takkerne til den førstnævnte dato, og hvis denne fejning ikke i det væsentlige var overstået, inden transporten med indfangning m. v. blev påbegyndt, kunne det virke skadeligt på dyrene.

Det blev derfor ikke på jomfrurejsen, »Hanne S« kom ud som rentransportbåd, men på skibets 2. rejse til Grønland. Det aftaltes mellem statsministeriet og det norske landbruksdepartement, at der ved indskibningen skulle være veterinærer til stede, både fra norsk og dansk side, såvel som repræsentanter fra det danske statsministerium og fra det norske landbruksdepartement til at kontrollere og overvåge indskibningen, og det faldt derfor i min lykkelige lod at rejse til Finmarken for sammen med veterinærinspektør Sjelle-Hansen at repræsentere de danske myndigheder.

Den 3. september afrejste vi fra København og ankom til Kjøllefjord den 8. s. m. Kjøllefjord var fastsat som udskibningshavn, idet der ved denne by var mulighed for at indrette en fold til inddrivning og indfangning af renerne kun et par kilometer fra havnen. Da vi rejste fra København, var »Hanne S« endnu ikke ankommet fra sin første Grønlands-rejse, og da vi ankom til Kjøllefjord, havde det endnu ikke været muligt at spore skibet gennem de norske kyststationer. Den norske kyst er som bekendt uhyre lang, og såvel kyststationerne som skibenes antal er stort. Jeg vidste, at skibet skulle afgå fra København den 5. september og kunne derfor regne ud, at det måtte nærme sig de nordnorske breddegrader.

Dagen efter ankomsten til Kjøllefjord blev en travl dag. »Hanne S« var på sin første Grønlands-rejse blevet forsinket nogle få dage, således at afhentningen af renerne, der var planlagt til ca. 1. september, først fandt sted efter den 10. Om morgenen den 9. september, da det endnu ikke var klarlagt, på hvilket tidspunkt »Hanne S« ville ankomme, meddelte tillidsmanden for renejerne, at renerne var urolige, hvorfor det var nødvendigt at holde ekstra mandskab ved vogtningen, og at renejerne for at nå tilbage til vintergræsgangene, inden efterårs- og vinterstormene satte ind, snarest muligt måtte tænke på at rejse ind i landet mod Karasjok. Han meddelte mig dog, at såfremt prisen på renerne blev sat op, ville renejerne afvente skibets ankomst. Denne forhøjelse i prisen skulle være renejernenes ækvivalens for den forøgede risiko for den øvrige hjord.

Lappefoged Pleyrn og bürosjef Hallsjö, som var ankommet i nattens løb, var ikke glade for den vending, sagen havde taget, men var uden indflydelse på samernes for-

Det kan ofte volde store vanskeligheder at få renerne til at vandre i den rigtige retning og holde dem fast på en bestemt rute, hvilket især gælder inddrivning i fold.

langende og anbefalede mig at gå ind på dette krav om forhøjelse af prisen. »Hanne S« nærmede sig Kjøllefjord, og såfremt skibet skulle vende om med uforrettet sag, ville der gå betydelige summer tabt, samtidig med at forsøget skulle udsættes et år.

Jeg opfattede det imidlertid som min pligt som repræsentant for den danske stat at søge indkøbsprisen holdt så langt nede som muligt og bad derfor lappefoged Pleym, der foruden at tale norsk og finsk er fuldt fortrolig med samernes sprog, om at indkalde renejerne til en forhandling med bürosjef Hallsjö og undertegnede samt med lappefoged Pleym som tolk. Disse forhandlinger varede fra tidligt på formiddagen til kl. ca. 15 om eftermiddagen.

Jeg blev under forhandlingerne klar over, at såfremt renejerne ikke opnåede en prisforhøjelse i forhold til det oprindeligt aftalte, ville der ganske sikkert ingen rener blive leveret. Jeg tilbød renejerne en mindre forhøjelse af prisen pr. stk., men til gengæld ville jeg have deres underskrift på, at de ville sørge for, at renerne var parat til indskibning dagen efter skibets ankomst. Folden, som dyrene skulle lokkes ind i, lå omkring en fjeldtop, og da der ikke inden for folden var vand og kun meget sparsom plantevækst, kunne rensdyrflokken ikke opholde sig der længere end ca. et døgn. Efter fremsættelse af ovennævnte tilbud gik jeg en tur med Jens Rosing, som var ankommet til Kjøllefjord en dags tid før Sjelle-Hansen og undertegnede, og det var en stor lettelse for os begge, da lappefoged Pleym kom og meddelte, at samerne, efter at have talt frem og tilbage om sagen, var enedes om at gå ind på tilbudet, og udfærdigelse af kontrakten var i fuld gang med lensmanden som sagkyndig medhjælper.

På »Fiskarheimen«, hvor vi boede, var der i øvrigt samlet den største forsamling af norske honoratiores, som Kjøllefjord havde oplevet. Man så tydeligt deraf, at Norge anså dette for et banebrydende forsøg.

Såvel Norsk Kringkasting som norske dag-, uge- og billedblade var repræsenteret. Herudover var som tidligere nævnt bürosjef Arne Hallsjö, lappefoged Arne Pleym fra Vadsø, veterinærinspektør R. Solheim fra Oslo, distriktsveterinær Magnus Lie fra Karasjok (det kan oplyses, at Magnus Lie er dyrlæge for et distrikt på størrelse med Sjælland) samt lappefoged Peder Hagen fra Saltdal, som havde godkendt forsøgsdistriktet i Grønland, og sluttelig må det anføres, at flere fremtrædende privatpersoner fra Finmarken var ankommet for at overvære den usædvanlige afskibning.

Ved afrejsen fra København var det planlagt, at jeg umiddelbart efter ankomst til Kjøllefjord skulle alliere mig med et af de stedlige speditionsfirmaer for derigennem at få alle detailler i relation til en hurtig ekspedition af »Hanne S« både af toldmæssig og af rent lastningsmæssig art behandlet, men dette viste sig at være en umulig opgave, idet Kjøllefjord, som er en lille by med ca. 1200 indbyggere, normalt ikke foretager udskibning direkte til udlandet, og de eneste skibsekspeditioner, som foretages, er losning og lastning af rutebådene, som ankommer ca. hveranden dag.

Toldvæsen findes heller ikke i Kjøllefjord, idet toldbetaling af varer fra Kjøllefjord sker gennem toldvæsenet i Honningvaag – på sydsiden af Nordkapøen – eller oftest over toldvæsenet i Vardø på »bagsiden« af Norge.

Lapland, renernes hjemland, minder meget om det store indland bag Vestgrønlands kystfjælde, hvor renerne vil få deres fremtidige hjem.

For at undgå unødigt tidsspilde og bekostelig sejlads fik jeg ved telefonisk forhandling med toldvæsenet i Vardø en af de derværende toldere til at ankomme til Kjøllefjord, ligesom jeg allierede mig med hele Kjøllefjords lastbilpark, der bestod af tre lastbiler, og – så ventede vi på skib.

Det kan forøvrigt oplyses, at udover de nævnte 3 lastbiler fandtes der een hyrevogn i byen. Disse fire vogne udgjorde den samlede vognpark og klarede alle transportopgaver i byen med dens tilstødende 12 km vej, i hvilken forbindelse det også må nævnes, at alle byer i Finmarken er nyopførte eller i færd med at blive opført, idet de tyske hære under tilbagetrækningen i 1945 ødelagde hvert eneste hus for ikke at give den fremtrængende russiske overmagt et eneste sted at finde husly. Der er ingen tvivl om, at denne ødelæggelse har været gennemført rationelt. Man ser overalt kun nye huse eller huse under opførelse.

Den 10. september kl. 13 lagde »Hanne S« til ved kajen i Kjøllefjord.

Skibet førtes af kaptajn M. Tønder, og en af de under Den kgl. grønlandske Handel ansatte overstyrmænd, M. Froulund-Sørensen, medfulgte som kendtmand.

Det var betryggende at se skibet ved kajen, medens der endnu – efter sigende – var rener i byens omegn, og ankomsttidspunktet var meget passende for planlægning af renerens indlastning. I eftermiddagens løb indlastedes det indsamlede foder sammen med andre småting til brug under rejsen. Det aftaltes med samerne, at renerne skulle være inde i folden den følgende morgen kl. 7.

Lensmanden meddelte alle i Kjøllefjord, at ingen udover de samer, som foretog inddrivning af dyrene, måtte gå op på fjeldet den næste morgen, før der kom besked fra samerne om, at renerne var drevet ind.

Såfremt en eller anden skulle vise sig på fjeldet i det øjeblik, renerne nærmede sig folden, ville det omgående skabe panik i flokken, og hvis renerne blev forstyrret i umiddelbar nærhed af folden, ville det være tvivlsomt, om man kunne få dem hen i nærheden af folden den første lange tid.

En undtagelse fra dette forbud blev gjort, idet filmsfotograf A. Hvidberg, som havde bekostet rejsen fra Danmark til Norges nordkyst med det ene formål at forevige dette enestående foretagende, fik tilladelse til at være til stede. Hvidberg fik til gengæld strengt pålæg om, hvordan han skulle holde sig skjult, så farten af et fremmed menneske ikke kunne komme til at forstyrre dyrene.

Hverken lappefoged Pleym eller jeg sov særlig godt natten mellem den 10. og 11. september.

Pleym kendte renerne og samerne, og jeg havde efterhånden fået en følelse af, at de to slags væsener og et bestemt klokkeslet aldrig har stået i noget særligt godt forhold til hinanden.

Alle var tidligt oppe den 11. om morgenen, kun Hvidberg manglede til morgenbordet, men klokken blev 8, 9 og 10, inden der kom nogen besked fra fjeldet.

Pleym ville efterhånden ikke sige noget om, hvornår han ventede, renerne ville være inde i folden. Hans øjne var ikke fra stien på fjeldet og ned til byen ret længe ad gangen.

Kl. 10 var hele selskabet ombord i »Hanne S« for at bese indretningen af båsene, som i øvrigt blev rost i høje toner, bl. a. af en repræsentant for dyrenes beskyttelse i Norge. Kl. 10,30 udløstes spændingen. Der kom besked om, at renerne var inde i folden, og vi sprang i land og op i de transportkasser, som stod parat på lastbilerne, og så gik det hurtigt op ad en interimistisk anlagt vej til folden.

Synet, der mødte os, var overvældende for Sjelle-Hansen og mig, der ikke havde set noget tilsvarende tidligere.

Mellem 3000 og 3500 rener for rundt i folden, der var ca. 1 km i omkreds.

En fantastisk skov af gevirer susede rundt i denne levende karrusel.